

FÆRØERNE — DEN SJETTE

NORDISKE NATION

Danska blaðið »Kommunalarbejderne« hevði í heyst eina samroðu við fólkatingsmann P. M. Dam um føroysk viðurskipti.

Við loyvi frá blaðnum prenta vit uppaftur hesa samroðu her í blaðnum:

Færøernes første indbyggere var irske munke. De er antagelig kommet til Færøerne omkring år 700. Man mener at vide, at de boede på Færøerne dengang de norske vikinger omkring år 825 satte deres kurs mod øerne. Det var stridslystre hovdinge med deres følge, som fandt Norge for trangt efter at Harald Hårfager havde indledet en hårdnakket kamp for at lægge alle norske hovdingedømmer ind under sin magt. Hovdingene ville ikke bøje sig for Haralds væld og besluttede at flygte fra landet. Hvorvidt det kom til blodige stridigheder mellem de indvandrede norske vikinger og de irske munke, kan der ikke siges noget om med sikkerhed. Et og andet tyder på, at munkenes kulturelle indflydelse havde en pacifiserende virkning på de ellers iltre indvandrere. I det færøske sprog findes stadig en del keltiske ord fra munketiden, men irlænderne uddøde. Nordmændene forblev på øerne. Vikingerne fandt øerne fortrinlige at bo på. De gode græssange bød på de bedste betingelser for et indbringende færehold. Fisk fandtes også i massevis i fjordene og ude på fiskebankerne omkring øerne. Hertil kom, at der omkring og på øerne dengang, som det også delvis endnu gør, vrimlede med fugle.

Færøerne var selvstændige fra år 700 til år 1036, da hovdingen Leivur Ossursson tog øerne i len af Magnus den gode i Norge.

Da det norske rigsråd blev ophævet, sorterede Færøerne lige som hele Norge under den danske konges styre.

Det færøske flag manglede.

Dette er i store træk de historiske kendsgerninger, som ligger til grund for det færøske samfunds udvikling — det sjette nordiske folk, som færingerne med fuld ret hævder. En af dem, der hævder det med vægt, er den nu 66-årige færøske socialdemokratiske folketingsmand **Peter Mohr Dam**, hvis tale på Nordisk Råds møde i Reykjavik endnu diskuteres. Ikke alle danske politikere var lige begejstrede over at høre om Færøerne som den sjette nordiske nation.

Ja, siger Peter Mohr Dam i en samtale med **Kommunalarbejderne** det forekom mig helt urimeligt, at man ikke lod det færøske flag vaje ved siden af de andre fem nordiske flag, netop da den nordiske forfatterpris skulle overrækkes den færøske digter William Heinesen...

INTET SÅ NORDISK

I samtelens løb gjorde Peter Mohr Dam rede for hele den historiske baggrund for det færøske samfund og sagde: — Det er intet så nordisk som Færøerne, simpelthen fordi man gennem århundrederne har levet som fuldkommen isoleret. Indvandrerne fik hurtigt ordnede forhold på øerne og isolationen udviklede en særlig dyrkelse af sproget, der i røgstuerne

formedes til litterære udtryk i sagn og kvad og ordsprog. Det blev mere og mere forfinet og udviklet i metrisk form, hvilket betinger en bevidst kritisk indstilling. Meget tidligt blev denne røgstuelitteratur særdeles indholdsrig og dens lodighed har gjort, at den har kunnet overleve fra slægt til slægt. Færingerne elsker den korte rammende form med den stærke undertone af livstragedie: fødsel, kærlighed, rejser, død. Færingerne har bevaret

PARADEFORSLAG

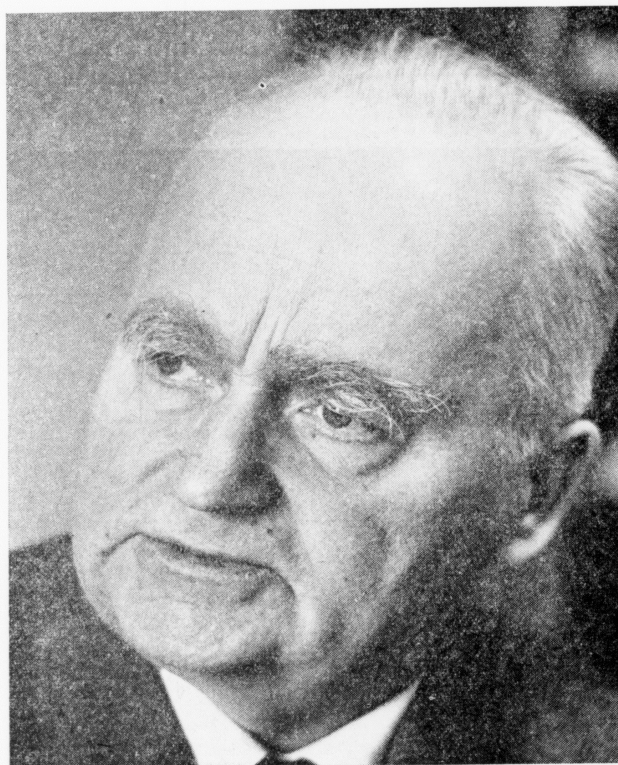
— Det færøske landsstyre har fornylig rejst nye krav om større selvstændighed med en række punkter. Betyder det, at spørgsmålet om losrivelse har fået større aktualitet?

— Nei, ikke mere end det har været tilfældet de senere år. De fire selvstændighed med en række det hinanden, så de har kunnet danne landsstyre med kun een

øske landskasse og statskassen med ca. halvdelen til hver.

SELVSTYRENDE FOLKESAMFUND

Selvstyremæssigt er Færøerne et selvstyrende folkesamfund i rigsfællesskab med Danmark. Man fik i 1948 en særlig styrelsesordning, der åbner færingerne adgang til alt det selvstyre, de til enhver tid alt det selvstyre, de til enhver tid

Folketingsmand P. M. Dam

deres eget sprog gennem denne røgstuelitteratur og bevaret deres egenart samtidig med, at de i det sidste århundrede bevidst har lært sig dansk og ud fra dansk og færøsk er blevet i stand til at forstå alle de nordiske sprog. Det gælder også nynorsk og islandsk. Færøerne er blevet et samfund, som med sin stærke egenart er blevet i stand til at modtage påvirkninger fra mange sider. I de gamle færøske kvad beskrives forhold i Frankrig — der er påvirkninger fra Rolandskvadet, man beskriver forholdene i Norge og England og i det hele taget levede færingerne meget tidligt med i og forstod samspillet mellem de nordiske lande og hvad der skete ude i verden.

stemmes flertal i Lagtinget. De proklamerede straks et vidtgående selvstyreprogram, men det ser ud, som om de alligevel ikke rigtig har kunnet enes, og i virkeligheden er der ikke gennemført en eneste selvstyrehandling. Hvad man nu kommer med, er et paradebuds forslag uden mange realiteter.

Når jeg taler om Færøerne som den sjette nordiske nation, så er det den historiske, idemæssige formulering, men samhörigheden behøver ikke at kolliderer med den. Det ligger ganske klart, at når det gælder rigsanliggenderne, f. eks. udenrigstjeneste, inspektion, så er det fællesanliggender. Ligeledes når det gælder skolevesen og den sociale forsyng, syge- og hospitalsvesenet hvis udgifter bestrides af den færø-

skøste ønske. Øerne har deres eget ting — Lagtinget — måske det ældste i verden. Den har desuden deres eget landsstyre, bestående af lagmanden og mindst 2 andre landsstyremænd (ministre). Hjemmestyret — lagtinget og landsstyret — har lovgivende myndighed på alle de områder, som det har overtaget det økonomiske og administrative ansvar for. Man har delt alle sager og sagsområder i A-sager og B-sager. A-sagerne er langt de fleste. Alle under A hørende sager kan hjemmestyret overtage bare ved en simpel flertalsvedtagelse i lagtinget, som vil være at meddele den danske regering. B-sagerne kan man også overtage, ment de kræver forinden overtagelsen en forhandling med den danske regering om overtagelsesformen og tidspunktet. An-

tallet af de overtagne sager og sagsområder er allerede ret betydeligt. Foruden de kommunale udgifter, der ligger nogenlunde på samme niveau som i den øvrige del af Danmark, beløber de administrative offentlige årlige udgifter sig til ca. 52 millioner kr. for den færøske landskasses vedkommende og ca. 35 millioner kr. for statskassens vedkommende incl. statens udgifter til inspektionen.

Med hensyn til fællesanliggender har folketing og kongen lovgivningsmagten — dog således, at hjemmestyret på Færøerne så vidt muligt skal godkende alle love for fællesanliggenderne, inden de sættes i kraft på Færøerne.

Fra landbrug til moderne fiskeri.

— De færøske indtjeningsmuligheder?

— Ja, i gamle dage var det jo landbruget, der var det væsentlige. Man holdt store færeflokke — og man sagde »Fære-uld er Færeguld«, men efterhånden, som befolkningstallet voksede, måtte ekspansionen ske søværts — i dag er der ca. 300 bønder. Nu er det fiskeriet, der er det væsentlige erhverv, og man har faktisk Nordens mest moderne fiskeriflåde — man fisker omkring Færøerne, ved Island og Grønland, ved Norges kyster, ved Svalbard og New Foundland. Store stålutter med 20—40 mand ombord er ofte borte i 3—4 måneder ad gangen. Vor samlede eksport ligger på 130—140 millioner kr. om året. Importen fra Danmark ligger omkring de 80 millioner.

Der skal en vældig finansiering til oparbejdelse og drift af det i forhold til det færøske indbyggertal meget store fiskeri. Her drejer det sig særlig om anskaffelseskapitalen til skibene og anlæggene i land. Ved oprettelsen af realkreditinstituttet, ved fiskeribanken og erhvervslånefondens virksomhed på Færøerne og ved landskassens ydelse og tilskud og garanti for lån, har man fra statens og lagtingets side taget effektive skridt til løsning af finansieringssprogsproblemet.

En af de betydningsfulde opgaver, man efter krigen stod over for at løse, var elektrificeringen af øerne. Med stor støtte fra staten og vældige anstrængelser fra færøsk side er man nu i færd med at fuldføre denne elektrificering af samtlige øer. Ud over statens og lagtingets bidrag spillede Marshall-pengene en betydningsfuld rolle i starten, idet seks tyvendedele af den til Færøerne udbetalte del af Marshall-pengene er brugt til elektrificeringen. Uden den ingen industri.

Moderne tider.

Der har i den sidste tid, under og efter krigen været en vældig udvikling i anlæggelse af havne og tunneler og veje over alt på Færøerne. Men her er meget endnu tilbage at gøre, førend man kan sige, at man er på højde med tidens krav. Disse arbejder kræver nogle efter færøske forhold vældige summer. Men de må skaffes.

På det sociale område er der i de sidste år sket store ting. Den sociale forsyng er ajourført med den danske. Der er ligeledes sket store ting på skolens og sygehusvesenets område, idet man har haft og har et vældigt skole- og hospitalbygget igang. Om et par år kan